

Υιοθέτηση: 25 Μαρτίου 2022

Δημοσίευση:

GrecoRC4 (2022) 8

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά
βουλευτές, δικαστές και εισαγγελείς

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΕΚΘΕΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

ΕΛΛΑΔΑ

Υιοθετήθηκε από την GRECO

Κατά την 90ή Σύνοδο της Ολομέλειας

(Στρασβούργο, 21-25 Μαρτίου 2022)

Τ
Ε
Τ
Α
Ρ
Τ
Ο
Σ

Κ
Υ
Κ
Λ
Ο
Σ

Α
Ξ
Ι
Ο
Λ
Ο
Γ
Η
Σ
Η
Σ

Γραμματεία GRECO
Συμβούλιο της Ευρώπης
F-67075 Στρασβούργο Cedex
☎ +33 3 88 41 20 00

www.coe.int/greco

Γενική Διεύθυνση Ι
Ανθρώπινα Δικαιώματα και Κράτος Δικαίου
Διεύθυνση Κοινωνίας των Πληροφοριών
και Δράσης κατά του Εγκλήματος

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η Προσθήκη στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης αξιολογεί τα μέτρα που έλαβαν οι Ελληνικές αρχές για την εφαρμογή των συστάσεων που διατυπώθηκαν στην Έκθεση Αξιολόγησης του Τέταρτου Κύκλου για την Ελλάδα, η οποία (βλ. παράγραφο 2) καλύπτει την «Πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά σε βουλευτές, δικαστές και εισαγγελείς».

2. Η [Έκθεση Αξιολόγησης του Τέταρτου Κύκλου για την Ελλάδα](#) υιοθετήθηκε κατά την 68^η Σύνοδο της Ολομέλειας της GRECO (19 Ιουνίου 2015) και δημοσιεύτηκε στις 22 Οκτωβρίου 2015, κατόπιν έγκρισης της Ελλάδας.

3. Η [Έκθεση Συμμόρφωσης](#) υιοθετήθηκε από την GRECO κατά την 77^η Σύνοδο της Ολομέλειάς της (23 Ιουνίου 2017) και δημοσιεύτηκε την 1^η Μαρτίου 2018, κατόπιν έγκρισης της Ελλάδας (GrecoRC4(2017)20).

4. Η [Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης](#) υιοθετήθηκε από την GRECO κατά την 85^η Σύνοδο της Ολομέλειάς της (24 Σεπτεμβρίου 2020) και δημοσιεύτηκε στις 16 Νοεμβρίου 2020, κατόπιν έγκρισης της Ελλάδας. Όπως απαιτεί ο Εσωτερικός Κανονισμός της GRECO, οι Ελληνικές αρχές υπέβαλαν Έκθεση Κατάστασης των Πραγμάτων σχετικά με περαιτέρω μέτρα που ελήφθησαν για την εφαρμογή των εκκρεμών συστάσεων. Η εν λόγω έκθεση παραλήφθηκε στις 7 Οκτωβρίου 2021 και αποτέλεσε, μαζί με τις πρόσθετες πληροφορίες, τη βάση για την παρούσα Προσθήκη στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης.

5. Η παρούσα Προσθήκη στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης αξιολογεί την πρόοδο που σημειώθηκε στην εφαρμογή των εκκρεμών συστάσεων από την προηγούμενη, Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης (δηλαδή τις συστάσεις i, xi, xii, xiii, xiv, xvi, xvii και xix) και παρέχει μια συνολική αξιολόγηση του επιπέδου συμμόρφωσης με αυτές τις συστάσεις.

6. Η GRECO επέλεξε την Ιταλία (όσον αφορά στις κοινοβουλευτικές συνελεύσεις) και τη Σλοβενία (όσον αφορά στα δικαστικά όργανα) να διορίσουν Εισηγητές για τη διαδικασία συμμόρφωσης. Οι

-3-

Εισηγητές που διορίστηκαν ήταν ο κ. Gaetano PELELLA, Κοινοβουλευτικός Σύμβουλος, Επικεφαλής της Μονάδας Κομματικής Χρηματοδότησης του Κοινοβουλίου, εκ μέρους της Ιταλίας και η κα Vita HABJAN BARBORIČ, Επικεφαλής του Γραφείου Πρόληψης της Διαφθοράς, της Επιτροπής για την Πρόληψη της Διαφθοράς, εκ μέρους της Σλοβενίας. Επικουρήθηκαν από τη Γραμματεία της GRECO κατά την κατάρτιση της παρούσης Προσθήκης.

II. ΑΝΑΛΥΣΗ

7. Η GRECO, στην Έκθεση Αξιολόγησης της, απηύθυνε 19 συστάσεις προς την Ελλάδα. Στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης, η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι συστάσεις ii, iii, iv, v, vi, vii, viii, ix, xv και xviii είχαν εφαρμοστεί ικανοποιητικά ή αντιμετωπίστηκαν με ικανοποιητικό τρόπο, οι συστάσεις i, xi, xvi, xvii και xix είχαν εν μέρει εφαρμοστεί και οι συστάσεις xii, xiii και xiv δεν είχαν εφαρμοστεί. Η συμμόρφωση με τις οκτώ συστάσεις που εκκρεμούν εξετάζεται ακολούθως.

Πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά βουλευτές

Σύσταση i.

8. Η GRECO συστήνει να διασφαλιστεί ότι τα σχέδια νομοθετικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που φέρουν τροποποιήσεις, θα υποβάλλονται σε επεξεργασία με κατάλληλο επίπεδο διαφάνειας και διαβούλευσης, συμπεριλαμβανομένων κατάλληλων χρονοδιαγραμμάτων που να επιτρέπουν την αποτελεσματικότητά τους.

9. Υπενθυμίζεται ότι στην Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης η σύσταση αυτή εφαρμόστηκε εν μέρει. Η χρήση της νομοθετικής διαδικασίας επείγοντος χαρακτήρα είχε μειωθεί. Ωστόσο, ζητήθηκε η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των Υφιστάμενων Διατάξεων που προβλέπονται από τον Κανονισμό ή/και το Σύνταγμα και πρέπει να ληφθούν κατάλληλα μέτρα όσον αφορά στην εφαρμογή των κανόνων για τη σαφήνεια των προτεινόμενων τροποποιήσεων και των συνεπειών αυτών, κτλ.

10. Οι Ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι, ο Κανονισμός της Βουλής τροποποιήθηκε το 2020 με σκοπό τη βελτίωση της διαφάνειας, της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της νομοθετικής διαδικασίας, για να διασφαλιστεί ότι κάθε νομοσχέδιο συνοδεύεται από μια Εκτίμηση Επιπτώσεων των Κανονιστικών Ρυθμίσεων¹ (RIA). Οι τροπολογίες που θα προταθούν από υπουργούς και βουλευτές θα συνοδεύονται από μια συνοπτική Εκτίμηση Επιπτώσεων των Κανονιστικών Ρυθμίσεων (RIA). Οι τροποποιήσεις αυτές είναι ήδη σε ισχύ και, κατά την άποψη των αρχών, αντιμετωπίζουν τις υπόλοιπες ανησυχίες της GRECO. Οι αρχές αναφέρονται περαιτέρω στην απότομη μείωση του αριθμού των υπουργικών τροπολογιών επείγοντος χαρακτήρα².

11. Η GRECO επαναλαμβάνει ότι τα προβλήματα που σχετίζονται με τη χρήση διαδικασιών με το χαρακτήρα του επείγοντος είχαν ήδη αντιμετωπιστεί στην προηγούμενη έκθεση. Τώρα χαιρετίζει τις νέες διατάξεις σχετικά με την υποχρέωση να διασφαλιστεί ότι όλα τα κοινοβουλευτικά νομοσχέδια και τροπολογίες θα συνοδεύονται από μια Εκτίμηση Επιπτώσεων των Κανονιστικών Ρυθμίσεων (RIA). Ωστόσο, δεν είναι σαφές σε ποιο βαθμό αυτό αντιμετωπίζει τα εκκρεμή στοιχεία της παρούσας σύστασης, δηλαδή την αποτελεσματική εφαρμογή των υφιστάμενων κανόνων σχετικά με τη σαφήνεια των προτεινόμενων τροπολογιών και τη διασφάλιση ότι οι τροπολογίες της τελευταίας στιγμής δεν συμπεριλαμβάνονται περισσότερο από όσο χρειάζεται.

12. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση i εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Σύσταση xi.

13. Η GRECO συστήνει ως μέρος μιας διακηρυγμένης πολιτικής ακεραιότητας, να αναπτυχθούν αποτελεσματικοί εσωτερικοί μηχανισμοί για την προώθηση, την ευαισθητοποίηση και, ως εκ τούτου, τη διαφύλαξη της ακεραιότητας στο Κοινοβούλιο σε μια συλλογική προσπάθεια (π.χ εκπαίδευση, συζητήσεις επί ηθικής και ακεραιότητας, ευαισθητοποίησης επί της δωροδοκίας και άλλων αδικημάτων που σχετίζονται με τη διαφθορά) και σε ατομική βάση μέσω εμπιστευτικής παροχής συμβουλών σε προβληματικές καταστάσεις.

14. Υπενθυμίζεται ότι η παρούσα σύσταση εφαρμόστηκε εν μέρει στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης. Ένα Εγχειρίδιο συμμόρφωσης με τον Κώδικα Δεοντολογίας έχει τεθεί σε ισχύ και συμπληρώνει τον Κώδικα για τη σωστή εφαρμογή του. Και τα δύο έγγραφα διατέθηκαν ειδικά στους νεοεκλεγέντες βουλευτές και δημοσιεύτηκαν στο Διαδίκτυο. Συγκεκριμένες περιπτώσεις σχετικά με την ακεραιότητα των βουλευτών αντιμετωπίστηκαν σύμφωνα με τον Κώδικα, μεταξύ άλλων μέσω μεμονωμένων συστάσεων προς τους βουλευτές και αξιολόγησης του τρόπου εφαρμογής αυτών των συστάσεων. Από αυτή την εμπειρία αντλήθηκαν επίσης γενικές συστάσεις και δημοσιοποιήθηκαν σε όλους τους βουλευτές. Ωστόσο, δεν είχε γίνει καμία εμπιστευτική παροχή συμβουλών σε βουλευτές για μεμονωμένες καταστάσεις.

15. Οι Ελληνικές αρχές διευκρινίζουν τώρα ότι το Εγχειρίδιο για τη συμμόρφωση με τον Κώδικα Δεοντολογίας αναφέρει ρητά (στο προοίμιο) ότι οι βουλευτές μπορούν ανά πάσα στιγμή, να ζητήσουν συμβουλές από την Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας για οποιοδήποτε θέμα σχετικό με την ερμηνεία και την εφαρμογή του Κώδικα. Οποιαδήποτε τέτοια επαφή πρέπει να τηρείται εμπιστευτική. Οι αρχές αναφέρουν περαιτέρω ότι μέχρι σήμερα δεν έχουν ληφθεί από την Επιτροπή αιτήματα για εμπιστευτική παροχή συμβουλών από βουλευτές.

¹ Μια Εκτίμηση Επιπτώσεων των Κανονιστικών Ρυθμίσεων (RIA) περιλαμβάνει τα ακόλουθα: (α) την αιτιολογική έκθεση του άρθρου 74 παρ. 1 του Συντάγματος, που θα περιλαμβάνει συγκεκριμένα την ταυτοποίηση και τον προσδιορισμό του προβλήματος που επιδιώκει να επιλύσει ο κανονισμός, τη διατύπωση συγκεκριμένων, σαφών, χρονικά δεσμευμένων και, στο μέτρο του δυνατού, μετρήσιμων στόχων που να αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς αυτήν (β) μια δήλωση των γενικών συνεπειών που αναφέρει τις συνέπειες του κανονισμού, δηλαδή τα οφέλη, το κόστος και τους κινδύνους· (γ) η έκθεση δημόσιας διαβούλευσης που καθορίζει τη διαδικασία και τα αποτελέσματα της διαβούλευσης, (δ) την έκθεση νομιμότητας, η οποία επικεντρώνεται στη συνταγματικότητα των διατάξεων και τη συμμόρφωσή τους με το ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο· ε) τον κατάλογο των διατάξεων που πρέπει να τροποποιηθούν ή να καταργηθούν· και (στ) την έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού, συμπεριλαμβανομένου του σαφούς προσδιορισμού των διοικητικών φορέων που είναι αρμόδιοι για την εφαρμογή του κανονισμού, συμπεριλαμβανομένου του χρονοδιαγράμματος για την έκδοση των προβλεπόμενων κανονιστικών πράξεων.

² Για παράδειγμα, το 2019, το ελληνικό κοινοβούλιο έλαβε 38 έγκαιρες υπουργικές τροπολογίες και 169 υπουργικές τροπολογίες επείγοντος χαρακτήρα. Αντίθετα, το 2021 υπήρξαν 193 έγκαιρες υπουργικές τροπολογίες, έναντι 24 υπουργικών τροπολογιών της τελευταίας στιγμής. Το πρώτο δίμηνο του 2022 δεν έχουν καταγραφεί υπουργικές τροπολογίες επείγοντος χαρακτήρα.

-6-

16. Η GRECO σημειώνει ότι στο Εγχειρίδιο για συμμόρφωση με τον Κώδικα Δεοντολογίας προβλέπεται εμπιστευτική παροχή συμβουλών στους βουλευτές, κάτι που είναι θετικό. Ωστόσο, φαίνεται ότι η Επιτροπή Κοινοβουλευτικής Δεοντολογίας – το όργανο που είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή του Κώδικα και εμπλέκεται σε πειθαρχικές διαδικασίες σε σχέση με τους βουλευτές – είναι επίσης αρμόδια για την παροχή εμπιστευτικής συμβουλευτικής. Αυτός ο συνδυασμός λειτουργιών σε ένα ενιαίο όργανο φαίνεται να αποκλείει την εμπιστευτικότητα των συμβουλών που παρέχονται έναντι της ίδιας της Επιτροπής, η οποία πρέπει επίσης να εποπτεύει την εφαρμογή του Κώδικα³. Λαμβάνοντας υπόψη αυτό, η σύσταση εξακολουθεί να εφαρμόζεται μόνο εν μέρει.

17. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση χί εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Πρόληψη της διαφθοράς όσον αφορά δικαστές και εισαγγελείς

Σύσταση xii.

18. *Η GRECO συστήνει (i) την αναθεώρηση της μεθόδου επιλογής αναφορικά με τις υψηλότερες θέσεις δικαστών και εισαγγελέων, ώστε να εμπλέκονται οι ομότιμοι στη διαδικασία και (ii) να εξεταστεί το ενδεχόμενο τροποποίησης των όρων για την έναρξη πειθαρχικών διαδικασιών ως προς αυτές.*

19. Υπενθυμίζεται ότι η σύσταση αυτή δεν εφαρμόστηκε στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης. Το σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του «Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάσταση δικαστικών λειτουργιών» περιείχε νέες διατάξεις για την προαγωγή δικαστών και εισαγγελέων σε ορισμένες ανώτερες θέσεις, οι οποίες κινήθηκαν προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, αυτό το σχέδιο νόμου δεν είχε οριστικοποιηθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Επιπλέον, ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας είχε τροποποιηθεί όσον αφορά την επιλογή των εισαγγελέων οικονομικού εγκλήματος, κάτι που ήταν σύμφωνο με τη σύσταση υπό αυτή την περιορισμένη έννοια. Όσον αφορά το μέρος (ii) της σύστασης, μια «χαρτογράφηση των πειθαρχικών διαδικασιών για δικαστές

και εισαγγελείς» συμπεριλήφθηκε στο Εθνικό Σχέδιο Καταπολέμησης της Διαφθοράς 2018-2021. Ωστόσο, δεν είχαν γίνει ξεκάθαρα βήματα.

20. Οι Ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι ένα νέο αναθεωρημένο σχέδιο νόμου που τροποποιεί το προσχέδιο του Δεκεμβρίου 2018 «Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάσταση δικαστικών λειτουργιών» έχει σχεδόν ολοκληρωθεί και πρόκειται να σταλεί για δημόσια διαβούλευση έως τα τέλη Μαρτίου – αρχές Απριλίου 2022.

21. Η GRECO σημειώνει ότι ένα νέο σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του «Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάσταση δικαστικών λειτουργιών» προετοιμάζεται ως απάντηση στο μέρος (i) της σύστασης. Δεδομένου του πρώιμου σταδίου της νομοθετικής διαδικασίας, αυτό το μέρος της σύστασης δεν εφαρμόζεται. Όσον αφορά στο μέρος (ii) της σύστασης, δεν παρέχονται νέες πληροφορίες.

22. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xii εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται.

Σύσταση xiii.

23. Η GRECO συστήνει (i) οι διαδικαστικοί κανόνες να προβλέπουν περαιτέρω εγγυήσεις για καθυστερήσεις πριν από το στάδιο της απόφασης και να διευκρινιστούν, να βελτιστοποιηθούν και να κοινοποιηθούν κατάλληλα στο κοινό οι δίαυλοι για υποβολή καταγγελιών για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις· (ii) να ενισχυθεί ο ρόλος των δικαστών και των εισαγγελέων με διευθυντικά καθήκοντα όσον αφορά τη διαχείριση του φόρτου υποθέσεων.

Πρβλ. για παράδειγμα, τις Εκθέσεις Αξιολόγησης του Τέταρτου Κύκλου της GRECO για την Πολωνία και τη Σλοβενία καθώς και τις εκθέσεις συμμόρφωσης του τέταρτου Κύκλου σε σχέση με την Ολλανδία, το Μονακό για τις δηλώσεις της GRECO σχετικά με την ανάγκη να διαχωρίζεται ένας εμπιστευτικός σύμβουλος στο κοινοβούλιο από τα πειθαρχικά όργανα.

-8-

24. Υπενθυμίζεται ότι η παρούσα σύσταση δεν εφαρμόστηκε στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης. Είχε εκπονηθεί σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του «Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάσταση δικαστικών λειτουργιών» και αποσκοπούσε στην ενίσχυση των διαδικαστικών εγγυήσεων έναντι των καθυστερήσεων και του ρόλου των δικαστών και των εισαγγελέων όσον αφορά στη διαχείριση του φόρτου υποθέσεων. Ωστόσο, η προετοιμασία του ήταν ακόμα σε πρώιμο στάδιο. Δεν αναφέρθηκαν μέτρα σχετικά με τις διαδικασίες καταγγελιών για αδικαιολόγητες δικαστικές καθυστερήσεις.

25. Οι Ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα έναν αριθμό πρωτοβουλιών που έχουν ληφθεί. Τον Νοέμβριο του 2019 τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος για τη Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Εισάγει την υποχρεωτική διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις για διενέξεις που αφορούν περισσότερες από 30.000 ευρώ καθώς και σε οικογενειακές υποθέσεις, προτού αυτές οι υποθέσεις διεκπεραιωθούν από το δικαστήριο. Το 2020, περίπου το 30-40% των υποθέσεων δεν έφθασαν ποτέ σε δημόσια συνεδρίαση δικαστηρίου και αντ' αυτού περατώθηκαν μέσω διαμεσολάβησης. Μια αντίστοιχη διαδικασία ακολουθείται και σε ποινικές υποθέσεις, όπου σύμφωνα με τα νέα Άρθρα 301-303 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, που θεσπίστηκαν τον Νοέμβριο του 2019, καθιερώθηκε ο δικαστικός διακανονισμός για την ελαχιστοποίηση του αριθμού των υποθέσεων που απαιτούν εκδίκαση.

26. Όσον αφορά το μέρος (ii) της σύστασης, οι αρχές προτείνουν να προβλέπονται περαιτέρω τροποποιήσεις στο σχέδιο «Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάσταση δικαστικών λειτουργιών», το οποίο αναμένεται να σταλεί για δημόσια διαβούλευση έως το τέλος του Μαρτίου – αρχές Απριλίου 2022.

27. Η GRECO σημειώνει τις παρεχόμενες πληροφορίες. Όσον αφορά στο μέρος (i) της σύστασης, η εισαγωγή εναλλακτικών, εξωδικαστικών διαδικασιών για ορισμένες κατηγορίες αστικών υποθέσεων καθώς και διαδικασιών δικαστικού διακανονισμού για ορισμένες ποινικές υποθέσεις ενδέχεται να μειώσει τον συνολικό αριθμό υποθέσεων ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων. Καθώς αυτό μπορεί να έχει αντίκτυπο στον φόρτο εργασίας και πιθανόν στις καθυστερήσεις στα δικαστήρια, τα μέτρα

-9-

αυτά αντιμετωπίζουν μόνο έμμεσα τη σύσταση. Ωστόσο, δεν φαίνεται ότι έχουν ληφθεί μέτρα για την αντιμετώπιση της απουσίας διαδικαστικών εγγυήσεων έναντι καθυστερήσεων στα δικαστήρια και της έλλειψης διαύλων για υποβολή καταγγελιών για τέτοιες καθυστερήσεις. Ως εκ τούτου, η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αυτό το μέρος της σύστασης εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται. Όσον αφορά στο μέρος (ii) της σύστασης, ένα νέο σχέδιο νόμου φαίνεται να βρίσκεται σε εξέλιξη, αλλά βρίσκεται σε πρώιμο νομοθετικό στάδιο. Για το λόγο αυτό, αυτό το μέρος της σύστασης παραμένει επίσης μη εφαρμοστέο.

28. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xiii εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται.

Σύσταση xiv.

29. Η GRECO συστήνει την εισαγωγή ενός συνόλου σαφών προτύπων επαγγελματικής συμπεριφοράς και ακεραιότητας, συνοδευόμενων από επεξηγηματικά σχόλια ή/και πρακτικά παραδείγματα για δικαστές και εισαγγελείς.

30. Υπενθυμίζεται ότι η σύσταση αυτή δεν εφαρμόστηκε στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης, καθώς δεν είχαν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για την εισαγωγή προτύπων επαγγελματικής συμπεριφοράς και ακεραιότητας για δικαστές και εισαγγελείς.

31. Οι Ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι, στις 23 Μαρτίου 2022⁴, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (Conseil d'Etat) δημοσίευσε⁵ έναν χάρτη δεοντολογίας για τους διοικητικούς δικαστές. Επιπλέον, από τον Σεπτέμβριο του 2020, ομάδα εργασίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου συντάσσει κώδικα συμπεριφοράς για δικαστές και εισαγγελείς των αστικών και ποινικών δικαστηρίων.

32. Η GRECO δίνει βάση στην υιοθέτηση ενός χάρτη δεοντολογίας για τους διοικητικούς δικαστές, ο οποίος εκδόθηκε πολύ αργά, μόνο κατά την ημέρα της συζήτησης αυτής της Έκθεσης. Δεδομένης της καθυστερημένης υποβολής του Χάρτη, η GRECO δεν είναι σε θέση να αξιολογήσει το

⁴ Δηλαδή κατά την ημέρα υιοθέτησης της παρούσης αναφοράς.

-10-

περιεχόμενό του για τους σκοπούς αυτής της έκθεσης. Η GRECO σημειώνει επίσης ότι φαίνεται να βρίσκονται σε εξέλιξη προκαταρκτικά μέτρα για τη θέσπιση κωδίκων συμπεριφοράς για δικαστές και εισαγγελείς πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων, αλλά εξακολουθούν να λείπουν απτά αποτελέσματα υπό τη μορφή προτύπων επαγγελματικής συμπεριφοράς από την άποψη αυτή.

33. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση χίν εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται.

Σύσταση χνί.

34. *Η GRECO συστήνει τη θέσπιση περιοδικών δημόσιων εκθέσεων σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής υπηρεσίας, οι οποίες θα περιλαμβάνουν επαρκή στατιστικά δεδομένα, πληροφορίες και αναλύσεις που αφορούν ιδίως τη διαχείριση του φόρτου εργασίας και τις πειθαρχικές υποθέσεις.*

35. Υπενθυμίζεται ότι αυτή η σύσταση εφαρμόστηκε εν μέρει στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης. Ένα σχέδιο τροποποίησης στον «Κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάσταση δικαστικών λειτουργών» με στόχο την ενίσχυση της υποβολής αναφορών από τα Ανώτατα Συμβούλια Επιθεώρησης σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και της εισαγγελικής υπηρεσίας. Ωστόσο, αυτή η ηλεκτρονική υποβολή αναφοράς περιοριζόταν σε επιλεγμένους τομείς του δικαστικού σώματος και δεν ήταν διαθέσιμη στο κοινό.

36. Οι Ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι, σύμφωνα με το Άρθρο 358 του νόμου 4700/2020 για «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις», έχει συσταθεί νέο Γραφείο Δικαστικών Στατιστικών Στοιχείων υπό το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Στο Γραφείο αυτό έχει ανατεθεί η συστηματική συλλογή δεδομένων από όλα τα εθνικά δικαστήρια και εισαγγελίες, ιδίως: τον αριθμό, τη φύση και το αντικείμενο των υποθέσεων, το ύψος των αξιώσεων, τη διάρκεια της διαδικασίας και, στο μέτρο του δυνατού, εκτίμηση κόστους της διαδικασίας. Το Γραφείο είναι

επίσης αρμόδιο για τη μέτρηση της απόδοσης των δικαστικών μονάδων προκειμένου να διευκολυνθεί η αξιολόγησή τους από τα αρμόδια δικαστικά όργανα. Με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών, Δικαιοσύνης, Εσωτερικών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, με Προεδρικό Διάταγμα ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη *σύσταση, οργάνωση και λειτουργία* του Γραφείου. Αυτό το διάταγμα έχει συνταχθεί αλλά δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί. Ρυθμίζει λεπτομερώς τη λειτουργία του Γραφείου. Το προσωπικό του Γραφείου αποτελείται από 10 νεοδημιουργηθείσες θέσεις.

37. Οι αρχές αναφέρουν ότι ο προαναφερόμενος νόμος είναι εμπεριστατωμένος και ακριβής και καλύπτει μεγάλο όγκο εργασιών στα δικαστήρια. Όλα τα πορίσματα καταχωρούνται περιοδικά και ετησίως, αφού η αξιολόγηση των δικαστών και του έργου όλων των δικαστηρίων ολοκληρώνεται σε ετήσια βάση. Το Γραφείο θεωρείται επίσης αποτελεσματικό εργαλείο για την ετήσια αξιολόγηση των δικαστών από ανώτερα δικαστήρια.

38. Όσον αφορά τα δικαστικά εργαλεία πληροφορικής (IT), οι αρχές αναφέρονται στα εξής:

- την πύλη solon.gov.gr που είναι η Ψηφιακή Πύλη Πολιτικής και Ποινικής Δικαιοσύνης, όπου μπορεί να ενημερωθεί κάποιος για την πορεία μιας υπόθεσης, τα πινάκια των επόμενων 15 ημερών, τα χρονοδιαγράμματα των δικαστηρίων και τις διαδικασίες που έχουν ενταχθεί στο σύστημα.
- τις [εισροές υποθέσεων](#) των Πρωτοδικείων και Εφετείων Αθηνών, Πειραιά, Θεσσαλονίκης και Εύβοιας καθώς και των Ειρηνοδικείων Αθηνών και Θεσσαλονίκης· και
- τις [εισροές υποθέσεων](#) του Conseil d'Etat (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου), του Ελεγκτικού Συνεδρίου και όλων των διοικητικών δικαστηρίων.

39. Η GRECO χαιρετίζει τη δημιουργία της ψηφιακής πύλης για την Πολιτική και Ποινική Δικαιοσύνη, όπου μπορεί πλέον να παρακολουθείται η πορεία σε μεμονωμένες υποθέσεις, τα

-12-

χρονοδιαγράμματα και οι διαδικασίες. Σημειώνει επίσης ότι τα δικαστικά εργαλεία πληροφορικής (IT) έχουν γενικά βελτιωθεί, ιδίως στα διοικητικά δικαστήρια καθώς και στα μεγαλύτερα αστικά και ποινικά δικαστήρια. Η GRECO σημειώνει επίσης τη σύσταση του Γραφείου Δικαστικών Στατιστικών Στοιχείων, υπό το Υπουργείο Δικαιοσύνης, επιφορτισμένη με τη συλλογή των στατιστικών πληροφοριών για τη λειτουργία όλων των δικαστηρίων και εισαγγελιών της χώρας, η οποία φαίνεται να κινείται προς την κατεύθυνση που επιδιώκει η παρούσα σύσταση. Η GRECO σημειώνει ότι έχει προβλεφθεί η δημοσίευση του ετήσιου στατιστικού προγράμματος του Γραφείου και της ετήσιας έκθεσης αξιολόγησης για την υλοποίηση αυτού του προγράμματος. Ωστόσο, δεν είναι σαφές εάν συμπεριλαμβάνεται η υποβολή αναφοράς για το περιεχόμενο και το αποτέλεσμα των πειθαρχικών διαδικασιών. Επιπλέον, το Γραφείο δεν έχει ακόμη συγκροτηθεί πλήρως και το αποτέλεσμα της δουλειάς του δεν έχει ακόμη φανεί. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, προς το παρόν, αυτή η σύσταση εξακολουθεί να εφαρμόζεται μόνο εν μέρει.

40. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση χνί εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Σύσταση χvii.

41. *Η GRECO συστήνει την ανάπτυξη εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης σε θέματα ακεραιότητας, τόσο στο πλαίσιο της αρχικής όσο και της συνεχιζόμενης κατάρτισης δικαστών και εισαγγελέων.*

42. Υπενθυμίζεται ότι η σύσταση αυτή εφαρμόστηκε εν μέρει στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης. Η βελτιωμένη συνεχής κατάρτιση των δικαστών και εισαγγελέων σε ζητήματα που σχετίζονται με την ακεραιότητα πρέπει να εντατικοποιηθεί περαιτέρω και να αντιμετωπιστούν επαρκώς τα ζητήματα δικαστικής ακεραιότητας.

43. Οι Ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι, στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης κατάρτισης των δικαστών και εισαγγελέων, η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών, σε συνεργασία με την Εθνική Αρχή Διαφάνειας και το UNODC (Γραφείο Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα),

διοργάνωσε δύο σεμινάρια για τη δικαστική δεοντολογία⁶. Στόχος και των δύο σεμιναρίων ήταν η αύξηση της ευαισθητοποίησης των δικαστών και των εισαγγελέων σχετικά με τους κανόνες συμπεριφοράς και δεοντολογίας για την επαγγελματική και προσωπική τους ζωή σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και τις βέλτιστες πρακτικές των Κρατών Μελών της Ε.Ε. Τα σεμινάρια αυτά παρακολούθησαν συνολικά 30 δικαστές.

44. Οι αρχές αναφέρονται περαιτέρω σε σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση και τη λειτουργία της Σχολής, που εισήχθησαν με το Νόμο 4871/2021 που ψηφίστηκε τον Δεκέμβριο του 2021. Αυτές έχουν άμεσο αντίκτυπο στη συνεχιζόμενη εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων, καθώς το υποχρεωτικό στοιχείο για τη δικαστική δεοντολογία πρόκειται τώρα να ενσωματωθεί σε έναν από τους τέσσερις υποχρεωτικούς κύκλους κατάρτισης που θα ολοκληρώσουν όλοι οι δικαστές και οι εισαγγελείς μέχρι το επίπεδο των εφετείων. Οι αρχές αναφέρουν ότι, δεδομένου ότι τα σεμινάρια για το 2022 έχουν προγραμματιστεί πριν από την ψήφιση αυτού του νέου νόμου, το 2022 δεν προβλέπονται σεμινάρια για τη δικαστική δεοντολογία. Ωστόσο, από το 2023, τουλάχιστον ένα σεμινάριο ετησίως σε έναν από τους τέσσερις κύκλους θα είναι αφιερωμένο στη δικαστική δεοντολογία.

45. Η GRECO δίνει βάση στις παραπάνω πληροφορίες και επαναλαμβάνει ότι η διοργάνωση δύο σεμιναρίων για τη δικαστική δεοντολογία δεν μπορεί να θεωρηθεί υποκατάστατο μιας συνεχιζόμενης πολιτικής κατάρτισης και ευαισθητοποίησης δικαστών και εισαγγελέων σε ζητήματα ακεραιότητας. Σημειώνεται και χαιρετίζεται η σημαντική ενίσχυση των προγραμμάτων κατάρτισης που προσφέρει η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργιών, αλλά αυτά θα εφαρμοστούν μόνο από το 2023 όσον αφορά τα σεμινάρια για τη δικαστική δεοντολογία. Επιπλέον, αυτή η σύσταση, συμπεριλαμβανομένων και των δύο στοιχείων της σχετικά με την αρχική και τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση, πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με τη σύσταση χίν παραπάνω.

⁶ Ο τίτλος του ενός σεμιναρίου ήταν: «Παγκόσμιες και ευρωπαϊκές βέλτιστες πρακτικές στην ακεραιότητα του δικαστικού συστήματος» και του δεύτερου σεμιναρίου: «Νέες προκλήσεις για την δικαστική ακεραιότητα - Ο αντίκτυπος των νέων τεχνολογιών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης».

⁷ <http://www.esdi.gr/nex/index.php/el/component/content/article/103-presentation/news/proskliseis/771-prosklisi-ekdilosis-endiaferontos-gia-tin-katartisi-dikastikon-kai-eisaggelikon-leitourgon-se-themata-akeraiotitas%20>; <https://aead.gr/education/ekpaideftikes-drasesis/diadiktiaka-seminaria-ead-ue-sxoli-dikaston>

46. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση xvii εξακολουθεί να εφαρμόζεται εν μέρει.

Πρόληψη της διαφθοράς ειδικά όσον αφορά τους εισαγγελείς

Σύσταση xix.

47. *Η GRECO συστήνει να τροποποιηθούν οι διαδικασίες που αφορούν το ειδικό δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος, ώστε να μην παρεμποδίζουν ή να αποτρέπουν ποινικές διαδικασίες σε σχέση με εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης.*

48. Υπενθυμίζεται ότι αυτή η σύσταση εφαρμόστηκε εν μέρει στη Δεύτερη Έκθεση Συμμόρφωσης. Το άρθρο 86 του Συντάγματος είχε τροποποιηθεί στις 28 Νοεμβρίου 2019. Η ειδική περίοδος παραγραφής εντός της οποίας μπορούσαν να διωχθούν τα εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης είχε καταργηθεί και ένα πιο ρεαλιστικό περιθώριο είχε προβλεφθεί ώστε το Κοινοβούλιο να λαμβάνει νομικά μέτρα κατά αυτών των προσώπων για ποινικά αδικήματα που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια της άσκησης των καθηκόντων τους. Ωστόσο, αυτή η τροπολογία δεν εγγυάται ότι τα εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης προσάγονται στο ειδικό δικαστήριο όταν θεωρούνται ύποπτα για διάπραξη αξιόποινων πράξεων – συμπεριλαμβανομένων των αδικημάτων διαφθοράς - και τη δυνατότητα του Κοινοβουλίου να διακόψει τις διαδικασίες σε οποιοδήποτε στάδιο παρέμενε σε ισχύ.

49. Οι Ελληνικές αρχές αναφέρουν τώρα ότι το Σύνταγμα, το οποίο τροποποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2019, μπορεί να τροποποιηθεί εκ νέου μόνο μετά την πάροδο πενταετούς χρονικής περιόδου.

50. Η GRECO σημειώνει την απουσία περαιτέρω ξεκάθαρων βημάτων ως απάντηση σε αυτή τη σύσταση. Ωστόσο, υπενθυμίζει επίσης ότι οι σχετικές συνταγματικές διατάξεις μελετήθηκαν προσεκτικά στο πλαίσιο του Πέμπτου Κύκλου Αξιολόγησης της Ελλάδας, που αφορούσε, μεταξύ άλλων, την πρόληψη της διαφθοράς και την προώθηση της ακεραιότητας σε σχέση με τα ανώτατα

εκτελεστικά καθήκοντα⁸. Στην Έκθεσή της για τον Πέμπτο Κύκλο Αξιολόγησης (παρ. 115-116), η GRECO σημειώνει, ειδικότερα, ότι η ικανότητα του Κοινοβουλίου να αρνηθεί να δεχτεί το αίτημα του εισαγγελέα για άρση της ασυλίας σε σχέση με εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης περιορίζεται αυστηρά σε αυτές τις περιπτώσεις που έχουν άμεση συνάφεια με την άσκηση των κοινοβουλευτικών καθηκόντων και ότι αυτό δεν θα περιλαμβάνει αδικήματα διαφθοράς. Η GRECO βεβαιώθηκε ότι το εύρος της ασυλίας είχε περιοριστεί περαιτέρω και επρόκειτο να αρθεί υποχρεωτικά εάν το αίτημα της εισαγγελικής αρχής αφορούσε αδίκημα που δεν σχετιζόταν με την άσκηση των καθηκόντων του βουλευτή/εν ενεργεία ή πρώην υπουργού.) Επομένως, φαίνεται ότι η τρέχουσα σύσταση δεν είναι πλέον σχετική, καθώς η GRECO δεν εξέφρασε συγκεκριμένες ανησυχίες σχετικά με τις διαδικασίες που σχετίζονται με το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος στην Έκθεση Αξιολόγησης του Πέμπτου Κύκλου.

51. Η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η σύσταση χix αντιμετωπίστηκε με ικανοποιητικό τρόπο.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

52. Με βάση τα παραπάνω, η GRECO καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει εφαρμόσει ικανοποιητικά ή αντιμετώπισε με ικανοποιητικό τρόπο δώδεκα από τις δεκαεννέα συστάσεις που περιλαμβάνονται στην Έκθεση Αξιολόγησης του Τέταρτου Κύκλου. Από τις υπόλοιπες συστάσεις, τέσσερις έχουν εν μέρει εφαρμοστεί και τρεις δεν έχουν εφαρμοστεί.

53. Πιο συγκεκριμένα, οι συστάσεις ii, iii, iv, v, vi, vii, viii, ix, x, xv, xviii και xix έχουν εφαρμοστεί ικανοποιητικά ή αντιμετωπίζονται με ικανοποιητικό τρόπο, οι συστάσεις i, xi, xvi και xvii έχουν εφαρμοστεί εν μέρει και οι συστάσεις xii, xiii και xiv δεν έχουν εφαρμοστεί.

---

⁸ Η αναφορά υιοθετήθηκε από την GRECO στις 3 Δεκεμβρίου 2021, κατά τη διάρκεια της 89^{ης} Συνόδου της Ολομέλειας.

-16-

54. Όσον αφορά στα μέλη του κοινοβουλίου, πρέπει να χαιρετίσουμε το γεγονός ότι μειώθηκε η χρήση νομοθετικών διαδικασιών επείγοντος χαρακτήρα και ότι όλα τα κοινοβουλευτικά νομοσχέδια πρέπει να συνοδεύονται από μια Εκτίμηση Επιπτώσεων των Κανονιστικών Ρυθμίσεων (RIA). Ωστόσο, οι προσπάθειες για την ενίσχυση της διαφάνειας της νομοθετικής διαδικασίας και της ακεραιότητας των βουλευτών πρέπει να συνεχιστούν περαιτέρω στην πράξη - διασφαλίζοντας μεταξύ άλλων ότι οι τροπολογίες της τελευταίας στιγμής στα νομοσχέδια δεν χρησιμοποιούνται περισσότερο από όσο χρειάζεται και ότι οι μεμονωμένοι βουλευτές έχουν πρόσβαση στην εμπιστευτική συμβουλευτική σχετιζόμενη με την ακεραιότητα, ξεχωριστή από τον μηχανισμό στον οποίο έχει ανατεθεί η εποπτεία της συμπεριφοράς των βουλευτών.

55. Όσον αφορά στο δικαστικό σώμα, έχει συσταθεί ένα νέο Γραφείο Δικαστικών Στατιστικών Στοιχείων, υπό το Υπουργείο Δικαιοσύνης και είναι επιφορτισμένη με τη συλλογή στατιστικών πληροφοριών σχετικά με τη λειτουργία όλων των δικαστηρίων και εισαγγελιών της χώρας. Ωστόσο, η ακριβής εντολή και οι επιχειρησιακές του λεπτομέρειες πρέπει να διευκρινιστούν, ιδίως όσον αφορά την αρμοδιότητά του να δημοσιεύει περιοδικές εκθέσεις για την κατάσταση του δικαστικού συστήματος στην Ελλάδα. Η διαδικασία για την ανάπτυξη προτύπων επαγγελματικής συμπεριφοράς και ακεραιότητας δικαστών και εισαγγελέων και για τη θέσπιση νέας νομοθεσίας για την προαγωγή τους σε ανώτερες θέσεις και τη διαχείριση των πειθαρχικών διαδικασιών εναντίον τους παραμένει ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Το πρόβλημα των καθυστερημένων δικαστικών διαδικασιών και της αναποτελεσματικής διαχείρισης της εισροής υποθέσεων δεν έχει ακόμη αντιμετωπιστεί και απομένει να θεσπιστούν κατάλληλες διαδικασίες για υποβολή καταγγελιών για αδικαιολόγητες δικαστικές καθυστερήσεις.

56. Όσον αφορά ειδικότερα τους εισαγγελείς, παρόλο που οι διαδικασίες που αφορούν το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 86 του Συντάγματος δεν έχουν αναθεωρηθεί, η GRECO είναι πεπεισμένη ότι δεν παρεμποδίζουν ούτε αποτρέπουν ποινικές διαδικασίες σε σχέση με εν ενεργεία και πρώην μέλη της κυβέρνησης.

-17-

57. Λόγω του γεγονότος ότι επτά (από τις δεκαεννέα) συστάσεις δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί, η GRECO σύμφωνα με το αναθεωρημένο άρθρο 31, παράγραφος 9 του εσωτερικού κανονισμού της ζητά από τον Επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Ελλάδας να υποβάλει πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή των συστάσεων i, xi, xii, xiii, xiv, xvi και xvii έως τις 31 Μαρτίου 2023.

58. Τέλος, η GRECO καλεί τις αρχές της Ελλάδας να επιτρέψουν, το συντομότερο δυνατό, τη δημοσίευση αυτής της έκθεσης, να τη μεταφράσουν στην εθνική γλώσσα και να δημοσιοποιήσουν τη μετάφραση.

Εγώ, η **ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ, ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ, ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (Α.Μ.083), Υπουργική Απόφαση Αριθμ. Π23ΜΕΤ-34908/2021, ΦΕΚ 3149/Β/19-7-2021**, βεβαιώνω ότι το παρόν αποτελεί επίσημη μετάφραση ως προς την πιστή και ακριβή απόδοση του περιεχομένου χωρίς μεταβολές, εκ του συνημμένου πρωτοτύπου εγγράφου από την αγγλική προς την ελληνική γλώσσα.

Η μεταφράστρια δεν φέρει καμία ευθύνη για το περιεχόμενο του προς μετάφραση εγγράφου.

Αθήνα, 03/05/2022